

6.3.2017

Dnro 618/4/16

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Anu Rita

PERUSTELUIDEN KIRJAAMINEN POISTUMISLUPAPÄÄTÖKSIIN

1

KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeessään vankilan kielteisiä ratkaisuja hänen poistumislupa-asioissaan.

Kantelijan mukaan päätökset ovat sekavia eikä niitä perustella, ja jos perustellaan, niin niissä ei ole mitään selkeää linjaa, vaan kielteisiä perusteluita ”vedetään hatusta”. Lisäksi kantelussa esitetään esimerkkejä näiden väitteiden tueksi. Kanteluun on liitetty useita poistumislupapäätöksiä sekä rangaistusajan suunnitelma.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Selvitys ja lausunto

Rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunnossa katsotaan, ettei vankila ole ylittänyt harkintavaltaansa kielteisiä poistumislupapäätöksiä tehdessään.

Aluekeskus toteaa kuitenkin poistumislupapäätösten perustelujen osalta, että pelkät yleisluontoiset ilmaisut tai maininnat eivät ole riittäviä poistumislupapäätöksen perusteluina. Päätökseen johtaneet tosiasialliset perusteet on aluekeskuksen mukaan avattava päätöksen perusteluissa. Päätöksissä tulisi siten kertoa ne kyseiseen yksittäistapaukseen liittyvät konkreettiset seikat, joiden nojalla kielteinen päätös on tehty. Aluekeskuksen näkemyksen mukaan päätösten perustelujen tulisi lisäksi olla yhtenäisessä linjassa, mikäli vangin olosuhteissa tai tilanteessa ei ole merkittäviä muutoksia. Aluekeskus kiinnitti vankilan huomiota päätösten täsmälliseen perustelemiseen.

- - -

3.3

Kannanotto

Vangilla ei ole ehdotonta oikeutta poistumislupaan, vaan sen myöntäminen on harkinnanvaraista. Vankila ei ole kielteisissä poistumislupapäätöksissä ylittänyt sillä asiassa olevaa harkintavaltaa. Sen sijaan päätösperusteiden kirjaaminen ei ole ollut riittävää. Perustelen tätä seuraavasti.

Riittävän perustelemisen velvoite sisältyy viime kädessä perustuslain 21 §:ssä turvattuun hyvän hallinnon vaatimukseen. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti. Asianmukaiseen käsittelyyn kuuluu oikeus saada perusteltu päätös, mihin puolestaan kuuluu se, että päätöksen kaikki perustelut tuodaan julki.

Perustelujen on oltava riittävän selkeitä, yksilöityjä ja ymmärrettäviä, jotta hakija saa tietää, mitkä kaikki seikat ovat johtaneet häntä koskevaan ratkaisuun. Periaate koskee kaikkea viranomaistoimintaa. Perustelujen avulla voidaan myös myöhemmin arvioida, onko viranomaisen käyttänyt harkintavaltaansa laillisissa rajoissa.

Päätösperusteiden kirjaaminen on merkityksellistä ainakin seuraavista syistä. Perusteluilla on merkitystä päätöksensaaajan ja päätöksentekijän oikeusturvan toteutumiselle sekä viranomaistoimintaa kohtaan tunnetun yleisen luottamuksen kannalta. Perustelujen sisältämä informaatio mahdollistaa päätöksen lainmukaisuuden jälkikäteisen arvioimisen. Tiedonsaaminen turvaa hyvän ja avoimen hallinnon toteutumista. Lisäksi perusteiden ilmoittamisvelvoite turvannee osaltaan myös viranomaisen itsekontrollia lisäämällä ainakin jonkinasteista ratkaisun oikeudellisen kestävyuden pohtimista.

Kaikista kantelijaa koskevista kielteisistä poistumislupapäätöksistä ei käy riittävästi ilmi, miksi poistumisluvan ehtojen noudattamista ei ole pidetty riittävän todennäköisenä. Joissakin päätöksissä on, ilmeisesti lisäperusteena sille, ettei ehtojen noudattaminen ole riittävän todennäköistä, mainittu esimerkiksi kantelijan vankeusaikainen käytös. Nähdäkseni tällaista perustelua tulisi täsmentää sillä, millaiseen käytökseen ja mihin tapahtumiin tämä viittaa. Kantelun johdosta annetussa selvityksessä on täsmennetty perusteita. Kuten tästä voidaan havaita, kielteisten päätösten kaikkia tosiasiaperusteita ei ollut kirjattu päätöksiin.

Kiinnitän vankilan huomiota siihen, että kaikki pääasialliset tosiasiaperusteet tulee kirjata päätökseen. Lisäksi kiinnitän vankilan huomiota seuraavaan.

Eräät vankeja koskevat päätökset saattavat joskus ainakin osittain perustua seikkoihin, joita ei päätöksentekijän näkemyksen mukaan voi ilmoittaa vangille. Näin on ollut kantelijan kohdalla tehdyn kielteisen poistumislupapäätöksen osalta. Kantelijan tiedusteltua asiointilomakkeella tarkempia perusteluja kielteiselle päätökselle hänelle on vastattu, että lupaehtojen noudattaminen perustuu turvallisuustietoon, joka ei ole asianosaisjulkinen. Tämä ei ole käynyt millään tavoin ilmi päätöksestä tai kantelijan myös pyytämästä poistumislupapäätöstä valmisteltaessa laadittavasta lausuntokoosteesta/esityksestä.

Niitäkään päätösperusteita, joita ei jostakin syystä katsota voitavan esittää päätöksen kohteena olevalle vangille, ei voida jättää kirjaamatta. Tällöin päätöksen lainmukaisuus ei olisi jälkikäteen kontrolloitavissa siten, kuin perustuslain 21 §:n takaama oikeus oikeusturvaan tarkoittaa. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (JulkL) mukaan voinee joissakin tapauksissa olla mahdollista, että jotkut vankia itseään koskevat tiedot pidetään häneltä salassa. Päätösperusteet tulee siis näissäkin tapauksissa kirjata. Tällöin sen ratkaiseminen, onko vangilla oikeus nähdä nämä itseään koskevat tiedot, kuuluu viime kädessä tuomioistuimelle, edellä mainitun lain (JulkL) mukaisesti.

Kaikkien tosiasiaperusteiden kirjaaminen päätökseen ei siis tarkoita sitä, että nekin tiedot, jotka vankilan mielestä tulee pitää salassa, tulisi näyttää vangille. On rikosseuraamusviranomaisten ratkaistavaksi kuuluva asia, kuinka päätös laaditaan siten, että siitä kyetään esittämään vangille hänelle julkinen osa, mutta tarvittaessa myös pitämään salassa ne tiedot, jota ei katsota voitavan antaa hänelle. Päätösasiakirjan tulee kuitenkin muodostaa kokonaisuus, jonka kaikki osat ovat vaivatta löydettävissä.

Jotta vangin mahdollisuus saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi kysymys tietojen salassapidosta voi toteutua, hänen tulee saada tietää, että hänelle ei salassa pidon vuoksi ole esitetty kaikkia päätösperusteita ja että hänellä on halutessaan oikeus saada tästä asiasta

muutoksenhakukelpoinen päätös. Tämän tulee käydä ilmi jo päätösasiakirjasta, ei vasta vangin tiedustellessa asiaa erikseen.

4

TOIMENPITEET

Saatan käsitykseni päätöksen perustelujen kirjaamisesta vankilan tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän vankilan johtajalle jäljennöksen tästä päätöksestäni.